

BILTEN 28.

mart 2024.

Aktivnosti Kluba u 2023.

25. Balkanski susreti

Među prokletijskim gorostasima

Visoke Tatre

Otok Brač – Vidova gora

Nekad bilo more

Na vrhu Afrike

Nova ja, planinarska

Aktivnosti Kluba u 2023. godini

U protekloj godini dosegli smo rekordan broj od 59 planinarskih akcija, od kojih je 38 bilo jednodnevnih, 5 vikend akcija, 3 putovanja u inostranstvo (Otok Brač-Hrvatska, Balkanski susreti na Rajcu-Srbija, Korab iz Albanije). Učestvovali smo u čak 13 akcija koje su bile iz kalendara PSCG i drugih klubova, od kojih izdvajamo ekspedicije na Visoke Tatere u Slovačkoj i na Rilu i Vitošu u Bugarskoj. Klub je u protekloj godini imao 75 članova, koji su svoje članstvo potvrdili uplatom članarine, od toga upisano je 10 novih članova, a novih zainteresovanih za naše aktivnosti ima sve više. Jedan kombi, nekad optimalan za prevoz na turu, sada je postao tijesan pa smo više puta na turu krenuli sa dva kombija. Najuspješniji po učešću u akcijama su planinarica Mira Kostić sa 40 akcija i planinar Milenko Vujošević sa 38 akcija. Najviše akcija su vodili Rajko Mićković — ukupno 11 i Edita Files Bradarić — ukupno 9, a ostalih 16 vodiča i organizatora vodilo je jednu do tri akcije.

Škola za planinarsku orijentaciju, koju je vodio instruktor Pavle Bandović tokom dva mjeseca teoretske i praktične obuke na terenu, urodila je odličnim plasmanom naših takmičara u četiri kola Lige PSCG. Oni su pojedinačno osvojili 3 medalje za prvo mjesto, 6 za drugo i 2 za treće mjesto, a prvi put naši takmičari su bili pozvani u

reprezentaciju PSCG i sudjelovali su na Balkanskom šampionatu iz planinarske orijentacije na Zlatiboru u Srbiji. To su bili Jelena Milutin, Olivera Božanović i Vuk Šestović. Pored njih takmičari u planinarskoj orijentaciji bili su i Darko Mugoša i Predrag Vujović, a obuku je pohađalo još 5 članova kluba u cilju bolje orijentacije u planini i pravilnog čitanja topografskih karata.

Za planinsko trčanje imali smo 4 takmičara (Olivera Božanović, Maja Marinović, Aleksandar Marđonović i Predrag Vujović) koji su se takmičili u četiri kola Lige PSCG. Takmičarke su osvojile 1 medalju za prvo mjesto, 3 za drugo mjesto i 2 za treće mjesto. Olivera je zbog učešća i plasmana u svim kolima Lige bila pobjednica sveukupnog takmičenja Lige za 2023. godinu, a Maja na trećem mjestu. Sve ove takmičarske aktivnosti, kao i Školu za planinarsku orijentaciju, podržao je Sekretarijat za sport i kulturu Glavnog grada Podgorice sredstvima za sufinansiranje sportskih klubova.

Prema ugovoru sa PSCG Klub je početkom jeseni uspješno obnovio markacije i vertikalnu signalizaciju na stazi 603 Surdup i Štitan od Bu-

kumirskog jezera. U dva radna vikenda učestvovali su Rajko Mićković, Edita Files Bradarić, Petar Ivanović, Velizar Rašović, Mira Kostić i Pavle Bandović, a noćenje i boravak u planinskoj kući Petrović bili su od velikog značaja da se ovaj posao uradi kvalitetno i efikasno u zadatom vremenu. Na istom mjestu i stazi Klub je 22. put održao tradicionalnu klupsku manifestaciju "Dani Gorice na Bukumirskom jezeru" 29-30.07.2023. Uz glavnu akciju — uspon na Surdup i Štitan, dan ranije je bio uspon sa kružnom turom preko Torača. Lijepo vrijeme omogućilo je kampovanje uz planinsku kuću, kupanje u Bukumirskom jezeru, branje čajeva i druženje planinara i prijatelja.

Na sjednici Izborne skupštine 5.10.2023. Klub je, nakon isteka petogodišnjeg mandata predsjednika Skupštine Branislava Brana Perovića i ostalih članova Skupštine, izabrao za novog predsjednika Skupštine Željka Jočića, a sastav Skupštine proširio za dva člana, odnosno na 17 članova-delegata. Uz reizbor starih članova, u sastav Skupštine su izabrana i 4 nova člana-delegata. Skupština je krajem godine počela sa radom kroz radne grupe. Njihove aktivnosti usmjerene su na izmjenu i dopunu normativnih akata Kluba, izradu Pravilnika o organizaciji i vođenju planinarskih akcija, kao i Akcionoga plana za naredni petogodišnji period, a sve u cilju poboljšanja i unapređenja rada Kluba.

*Edita Files Bradarić,
predsjednica Kluba*

25. Balkanski susreti planinara na Rajcu

(tekst je napisan i za Planinarske novine)

U organizaciji Planinarskog sportskog kluba „Pobeda“ iz Beograda održani su 9-11.06.2023. godine 25. Balkanski susreti planinara na Rajcu u Srbiji. Susreti, sa velikim razlogom upravo na Rajcu, jer PSK „Pobeda“ proslavlja 75 godina od osnivanja i 70 godina od izgradnje planinarskog doma na Rajcu, koji nosi ime osnivača „Pobede“ i graditelja doma „Čika Duško Jovanović“. „Pobeda“ je inicijator ovih Susreta još od 1999. godine, a njen vizionar i glavni kordinator Boris Mičić (sadašnji predsjednik Evropske pješačke asocijacije - ERA), poslije toliko uspješnih godina okupljanja planinara Balkana, svoju ulogu glavnog kordinatora Susreta prepustio je Vladislavu Matkoviću, predsjedniku PSK „Pobeda“.

Na Rajac je pristiglo više od 100 planinara iz 7 zemalja Balkana i 17 planinarskih društava i klubova (Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Bugarska i Srbija), a sa članovima „Pobede“ koji su došli iz Beograda kako bi se pridružili na planinarskim turama, ukupno je bilo 180 planinara. Dom na Rajcu se nalazi na 600 mnv, na planini Suvobor blizu spomenika čuvene Kolubarske bitke iz Prvog svjetskog rata, okružen šumom borova, ariša i breze koju su zasadili članovi „Pobede“. To je zidani spratni objekat i jedan od najvećih i najopremljenijih planinarskih objekata u Srbiji koji ima 70 ležajeva u dvokrevetnim i višekrevetnim sobama. Upravo prije ovih Susreta završeno je unutarnje renoviranje.

Dom se nalazi 95 km od Beograda na lokalnoj cesti koja ide od Ljiga preko Rajca do Takova i Gornjeg Milanovca. Preljepi obronci Suvobora, prošarani šumama, cvjetnim livadama i njivama poznatog rajačkog krompira, opravdavaju rajsko ime – Rajac, a i sinonim – šumadijska Toskana. Predio još uvijek djeluje netaknuto, sa rijetkim seoskim domaćinstvima i seoskim kućama koje pomalo zamjenjuju vikendice i seoske vile. Iako su neki očekivali „livadarenje“ ovim predjelima, glavna planinarsko – pješačka tura je bila pravi kondicioni izazov.

Prošli smo ukupno 22 km i visinske ukupne razlike od 1100 m, na kružnoj turi preko Vijuljka, Danilovog vrha (842 m), Suvobora (866 m), do Dobrih voda, gdje je bio odmor sa užinom kraj planinarsko seoske kuće koja je takođe u vlasništvu „Pobede“. U povratku smo prešli preko vrha Rajca (848 m) i završili krug do Doma. Lakše ture su bile od 12 km i 18 km preko vrha Rajac i Suvobora, a sve ture su se spajale preko Dobrih voda. Sve su staze markirane sa brojnim poveznicama i mogućnostima za pješaćenje i biciklizam. Vrijeme nas je poslužilo, cijeli dan su se izmjenjivali oblaci i sunce, par kapi

kiše pri kraju ture nije pokvarilo raspoloženje i ugođaj.

Iz Crne Gore je bilo 18 planinara – iz PK „Gorice“, koja je član Susreta od 2010. i KVP „Kapetan“, koji je na Susretima drugu godinu i kandidat je za budućeg člana Susreta. Na sastanku prije svečane večere glavni predstavnici klubova su razmijenili utiske o turama i organizaciji Susreta, takođe su korigovana pravila Susreta i podstaknuta saradnja između klubova i društava u razmjeni aktivnosti.

Dogovorena je organizacija 13. Balkanskih susreta mladih planinara (15-25 godina) u Crnoj Gori, koji su i održani 25-27.08.2023. u Andrijevici, Etno selo Koljeno – Ulotina, u organizaciji KVP „Kapetan“. Na kraju sastanka prihvaćena je organizacija narednih 26. Balkanskih susreta planinara u Sjevernoj Makedoniji, od strane PK „Ljuboten“ iz Tetova na Šar planini. Nakon ispunjenog dana našlo se snage za druženje na Svečanoj večeri, gdje su razmijenjeni pokloni i pohvale između gostiju i domaćina, kao i za pjesmu i ples do kasno u noć. Poseban gost na večeri je bio predsjednik Planinarskog Saveza Srbije Iso Planić, poznati srpski visokogorac i osvajač Mont Everesta, koji je svojim posebnim obraćanjem pozdravio sve učesnike Susreta. Za kraj Susreta ostalo je jutro ispunjeno pozdravima i željama za ponovno druženje dogodne u Sjevernoj Makedoniji.

Edita Files Bradarić,

Među prokletijskim gorostasima

Odredište naše akcije 9. jula 2023. bilo je Bojs (Maja e Bojë) planina visoka 2461 metar u centru Prokletija, u sjevernoj Albaniji, u blizini granice sa Crnom Gorom. Nalazi se neposredno iznad Doline jezera (Buni Jezercës) konkretnije – iznad zadnjeg, šestog Velikog jezera.

Ovaj vrh je interesantan jer omogućava odličan pogled na veći dio masiva Prokletija. Istina, nešto je niži od nekih drugih prokletijskih gorostasa, ali posmatraču su “pred nosom” i Jezerski vrh (Maja Jezercë) i Karanfili, a i ostale vrhove može sagledati iz odlične perspektive.

Polazište je u Zastanu, a staza se ubrzo, u šumi, označeno razdvaja u dva pravca (lijevo Rosni vrh, desno Jezerski vrh koji uzimamo). Put je jasno utaban, prvo vodi kroz gustu bukovu šumu, gdje se savladava značajna visinska razlika, kasnije poprečno padinom do prevoja i tu je već albanska teritorija i početak Doline jezera. Trebalo nam je oko sat i po da pređemo visinu od 500 m do Velikog jezera, odakle se penjemo prema Bojsu još 650 m. Ide se stazom ka Jezerskom vrhu, s tim da na prvom prevoju valja pažljivo tražiti odvajanje na desno, koje vodi na Bojs (relativno neupadljivo odvajanje). Već na početku odvajanja, pogledom se obuhvata čitav ostatak staze do Bojsa, a postoji i neka markacija.

Složnijih djelova staze nema do završnih otprilike 250 metara vertikalnog uspona kroz kuloar. Treba obratiti pažnju da se ne ulazi u desni kuloar, na koji prirodno navodi staza, već u LIJEVI. Kako to i zahtijeva ovaj dio staze, učesnici naše ture savladali su ga poslije odmaranja, u tišini i maksimalnoj pažnji. Budući da se radi o ozbiljnoj vertikali, postoji rizik da neka prethodna grupa planinara ili divokoze, “pošalju” neki kamen onima što su niže pa je primjereno da se koriste kacige. Mi smo tu diionicu prešli bez ikakvih poteškoća ne pokrenuvši niti jedan kamičak.

Zauspon na Bojs (6,3 km) trebalo nam je 5 sati i 25 minuta, a moglo bi se i bržim tempom. Na povratku zadržavamo se na Velikom jezeru – mjestu stvorenom za dugi odmor uključujući plivanje.

Radojko Bošković

Visoke Tatre

Planinari PK „Gorica“ - Mirjana Radović, Vlatko Radović, Tatjana Krgović, Dragoljub Krgović, Slavica Vukčević, Blažo Vukčević, Branka Adžić, Branko Božović i Vesna Nikolić od 8. do 15. jula 2023. godine bili su dio ekspedicije na Visoke Tatre, u organizaciji PK „Komovi“ na čelu sa predsjednikom Ljubišom Nenezićem. Visoke Tatre su planinski masiv na granici Slovačke i Poljske, u obje ove države proglašen za nacionalni park - u Slovačkoj 1948, a u Poljskoj 1954. godine.

Prvog dana planinarenja, 10.07.2023. naš cilj je bio jedan od najpoznatijih vrhova na Tatrama - Krivan ili Slovački Materhorn 2495 mnv. Slovaci ga smatraju svojim simbolom i kažu da onaj ko nije popeo Krivan nije Slovak. Početna tačka za ovaj uspon je mjesto zvano Tri Studenca i nalazi se na 1130 mnv. Uspón je trajao četiri sata sa visinskom razlikom 1365 m. Povratak stazom koja vodi do mjesta Štrpsko Pleso odakle smo imali prevoz do smještaja.

Sljedeći dan smo iskoristili za šetnju po Nacionalnom parku Slovenski raj. Taj nacionalni park, između ostalog, sadrži oko 300 km obilježenih pješačkih i biciklističkih staza. Za ovu priliku smo odabrali jednu od najatraktivnijih staza kroz kanjon Suha Bela. Staza je duga 4 km sa visins-

kom razlikom od 450 m. Ovo je bio dan za uživanje, a i priprema za naš sljedeći planinarski izazov.

Prepuni utisaka sa uspona na Krivan i posjete Slovenskom raju, već sljedeći dan, uz poglede prema nebu sa željama da nas posluži vrijeme, krećemo prema Štrpskom Plesu (1335 mnv). Odatle planiramo uspon na Risi, koji ima dva vrha - jedan u Slovačkoj (2503 mnv), a jedan u Poljskoj (2499 mnv). To je najviši vrh u Poljskoj i najviši vrh na Tatrama koji se može peti u grupama i bez specijalnih vodiča. Uspón sa Štrpskog Plesa kreće dobro obilježenom i markiranom stazom. Staza prolazi pored jezera Popradsko Pleso, zatim pored Malog i Velikog Žabljeg jezera. Čitavom dužinom staza je atraktivna i uz prelijepi pogled izlazi na planinarski dom koji je na 2250 mnv. Na prilazu planinarskom domu i u nastavku prema vrhu, planina pokazuje svoje divlje ljepote. Uz vjetar i blagu kišu i kroz sniježni smet se probijamo prema željenom vrhu koji nas mami svojom ljepotom. Prije većeg nevremena uspjeli smo da osvojimo vrh i slikamo se za uspomenu. U povratku smo, nakon okrepljenja u domu, nastavili spuštanje prema početnoj tački srećni zbog ostvarenog cilja.

Ekspediciju završavamo putovanjem kroz Poljsku, gdje u Veličkoj posjećujemo impresivni rudnik soli iz kojeg se eksploatiše još od 13. vijeka. Ovaj rudnik je 1978. uvršten na UNESCO-vu listu zaštićenih dobara. Rudnik sadrži oko 300 km podzemnih tunela, na 9 nivoa ispod zemlje i to do 327 m dubine. Za posjetioca je otvoreno 3 km sa dubinom od 135m.

Sve u svemu - ekspedicija za čistu desetku uz zahvalnost organizatoru.

Mirjana Radović

Otok Brač – Vidova gora

Na vrhu Vidove Gore

Stigosmo i do otoka Brača, trećeg po veličini na Jadranu i sa najvišim vrhom svih otoka Jadrana – Vidovom gorom (780 mnv). Smjestili smo se podno Vidove gore u prelijepom mjestu Bol na južnoj strani otoka poznatog po lijepim pjeskovitim plažama, a posebno po plaži Zlatni rat koja poput jezička uranja u more i mijenja svoj oblik zavisno o morskim strujama. Tog popodneva puhao je prohladan i jak vjetar sa istoka ili levant koji je pomjerao jezičak plaže prema zapadu. Bila je to i najava lijepog vremena za sutrašnju glavnu planinarsku turu – uspon na Vidovu goru.

Krenuli smo iznad Bola sa Gornjeg Poborja (80 mnv) dobro markiranom kamenitom stazom i za 2 sata i 45 minuta lagano stigli do vrha Vidove gore. Staza je dugačka 5 km i visinske razlike 700 m. Sa vrha se otvara pogled na sve strane – na okolne otoke (najbliži je Hvar na jugu), ali i na lanac planina na kopnu, na kojem se posebno ističe Bikovo iznad Makarske. Na vrhu je TV-repetitor, zatim veliki kameni križ od 12 m napravljen od bračkog kamena kao i ostaci romaničke crkve Sv. Vid. Vrh je popularna turistička atrakcija jer se do njega može doći kolima ili kombijem, ali sa druge – sjeverne strane. Tako je stigao i naš kombi i

nakon fotografisanja i odmora nastavili smo vožnju otočkim cestama i dijelom makadamom do parkinga iznad sela Dragovode (339 mnv). Tu je početak staze koja se spušta do skrovi tog mjesta – Muzeja Pustinja Blaca (225 mnv). Pustinja Blaca je bila redovnička glagoljaška zajednica koju su osnovali poljički svećenici sredinom 16. stoljeća, bježeći od Turaka. Niz povezanih kamenih zdanja i crkva nastali su postepeno predanim radom redovnika koji su ovdje našli utočište za molitve i duhovni život, ali i bogatu poljoprivrednu i trgovačku djelatnost (posebno vezano za vino i med). Držali su školu, štampali knjige i bavili se astronomijom,

Pustinja Blaca

o čemu svjedoče dva asteroida koji nose naziv Miličević i Brač. Pustinja prestaje sa djelovanjem smrću posljednjeg pus-

tinjaka don Nikole Miličevića 1963. godine. Okrijepljeni ovom posjetom sjurili smo se do Uvale Blaca kako bi se poneki okupali i pripremili za “lungo mare trekking” kroz više uvala (Mala i Vela Lozna, Farska) prema Murvicama. Bili smo presretni kad smo poslije 5 km vidjeli naš kombi koji nam je išao ususret dokle je mogao. Umorni i prepuni utisaka sjatili smo se u konobi “Marija” gdje nas je čekao poseban ručak – hobotnica ispod peke sa krumpirom, uz čašu-dvije domaćeg vina (Plavac mali i Bogdanuša).

Pomalo umorni od prethodnog dana, planinarsku turu drugog dana malo smo skratili u prvom dijelu tako da smo kombijem pošli do prevoja i Bračke ceste na 431 mnv i otuda smo krenuli prema vrhu Dračevac, gdje se nalazi crkva Sv. Duha (628 mnv). Staza prolazi uz niz novih vinograda u kojima mali čokoti rastu gotovo iz samog samljevenog kamena. Od crkve nastavljamo stazom koja nas je trebala dovesti do Bračkog aerodroma, no pošto je bila prekinuta ograđenim vinogradom, nekako smo se snalazili i kroz nisku makiju, kozjim stazicama prispjeli do ograde aerodroma i potom do ceste gdje nas je čekao kombi sa planinarkama iz lakše grupe. Vozimo se Bračkom

cestom do Gažula (554 m) gdje je početak markirane staze koja vodi sve do Dola i Postira, i donji je dio staze koja se sa sjeverne

strane spušta od vrha Vidove gore do mora. Najinteresantniji dio ove staze je dolazak na Put procesije Velikog petka koji vodi preko Velog brda, na čijem je vrhu crkva Sv.Mihovila (337 mnv), i preko drugog brda gdje su ostaci crkve Sv.Vida i prelijepi vidikovac sa pogledom na etno-selo Doli. Spuštamo se u selo sa starim kamenim kućama, velikim dijelom pokrivenim kamenim pločama, sa kamenim pročeljima i malim ograđenim vrtovima. Tražimo najveću kuću ili Kaštil Gospodnetić gdje smo zakazali ručak. Na terasi u dvoru Kaštila bili smo jedini gosti. Uživali smo u ambijentu i ukusima raznih domaćih likera i dobrih vina koja su prijala uz dalmatinsku pašticadu sa njokima. Doživljaj je upotpunila priča ljubaznog domaćina Ermana Gospodnetića o povijesti ovog zdanja i porodice te obilazak prostorija sa starim namještajem, slikama i knjigama, u kojima je stalo vrijeme. Planinarski dan je ovime završen i kombijem nastavljamo do obližnjih Postira gdje smo se okupali.

U povratku do Bola posjećujemo još dva mjesta – Škrip i Nerežišće. Škrip je najstarije mjesto na Braču sa ostacima ilirskih zidina, rimskim ostacima i kasnijom srednjovjekovnom tvrđavom Radojković. Iza crkve i groblja nalazi se vidikovac, nazvan po bračkom pjesniku Božidaru Miriću, sa kojeg se pruža prekrasan pogled na obližnji krajolik Brača, more i kopno u daljini. Na kraju ulazimo u Nerežišće na mali mjesni trg u čijem je centru mala crkva Sv.Petra iz čije apsida na krovu raste drvo crnog bora.

Ovo je samo mali dio onoga što se na Braču može vidjeti i posjetiti. Jutro pred povratak je ostavljeno za posljednju šetnju kroz Bol, kupanje ili za posjetu Galeriji umjetnina koja nosi ime poznatog bračkog kipara, animaliste Branislava Deškovića, i u kojoj su posebno ineresantne skulpture – nadahnuti prikazi pasa u pokretu.

Edita Files Bradarić

Nekad bilo more

Crna Gora, zemlja planinskih ljepota, krije bogatu geološku i paleontološku prošlost. Geološki zapisi otkrivaju da je teritorija Crne Gore tokom različitih geoloških perioda prolazila kroz različite faze formiranja, od kojih su neki tragovi vidljivi i danas.

Tokom mezozoika (252-66miliona godina prije nove ere), na prostoru Crne Gore postojalo je more, koje je obilovalo raznovrsnim morskim životom, a geološki slojevi svjedoče o različitim fazama transgresija i regresija – nadolaženja i povlačenja vode. Fosili pronađeni u ovim sedimentnim stijenama svjedoče o bogatom morskom životu koji je obitavao u tim vodama. Školjke, koralji, alge i drugi ostaci morskih organizama pružaju informacije o klimatskim promjenama kao i o drevnim podvodnim ekosistemima. Metodom biostratigrafije radi se određivanje, tj prepoznavanje fosila te njihovo poređenje sa poznatim fosilima iz drugih područja. Pronađeni fosili koji imaju karakterističan vremenski raspon, pomažu u određivanju relativne starosti stijena.

Nastanak planina u Crnoj Gori je rezultat kompleksne interakcije tektonskih ploča, podizanja terena i erozije. Ovi procesi su formirali impozantne vrhove i klisure, ostavljajući geološke i paleontološke tragove koji svjedoče o prošlosti ovog prelijepog područja.

Jelena Milutin

Rudistne školjke, kreda (posljednje razdoblje mezozoika) Hum Orahovski

Na vrhu Afrike

Pohod planinara iz Banja Luke, kojima sam se pridružila, započeo je na Maranga gejtu (1879 mnv) u Tanzaniji. Kroz prekrasnu šumu, više džunglu, probijali smo se neka 4 sata, oko 8 km i stigli do Mandara koliba (2720 mnv).

Sjutradan krećemo ranom zorom ka kampu Horombo (3720 mnv). Ovu stazu uz pjesmu i sjajnu kolektivnu energiju prelazimo za oko 5 sati i odmah idemo na počinak da ne bismo uzaludno trošili energiju kroz razgovor i slično. Svi smo bili jako disciplinovani jer je primarni cilj ove misije popeti Kili, zbog čega koncentracija u svakom trenutku treba biti na najvećem mogućem nivou.

Treći dan krećemo ka čuvenoj Zebra Rock (stijena na oko 4100 mnv). Sva naša pažnja usmjerena je na korak, disanje i pohod. Nije bilo ni pomisli na nešto četvrto, čak ni na najmilije, za koje smo znali da su u tim trenucima sa nama u mislima.

Četvrti dan, sa pređenih 12 km dolazimo u Kibo kamp na 4700 mnv. "Igranka" počinje - noge bole, kiseonik jako fali, svuda mir jer je svako u dubokoj borbi sa sobom, tražeći rješenje za svaki korak, jer

je kao džinovski. Pred sam dolazak u kamp, čovjek ispred mene doživio je visinsku bolest - počeo da tetura lijevo-desno, sa pogledom "u daljini". Uz medicinsku pomoć i motivaciju naših dragih portera (lokalnih ljudi koji nose opremu i pomažu vodičima), nakon 30 minuta digao se i nastavio do kolibe. Tada smo se prvi put suočili sa visinskom bolešću i njenom nemilosrdnom moći. Sljedeći šok, a o tome ne postoji informacija ni u jednom odgledanom video zapisu, jeste nagib Kiliya, koji nam se upravo tu u punoj svojoj snazi pokazuje. Jedna dugaaa, dugaa, "zmija" sa nagibom od 40 stepeni.

Peti na šesti dan, tačno u ponoć (4. na 5. februar 2024.) sa lampama na čelu, nas četrnaestoro sa 25 portera i vodiča krećemo na završni uspon. Beskrajno hvala na svemu što su učinili za nas. Njihova lojalnost, razdraganost, veselost, raspjevanost i nasmijanost, sa sigurnošću mogu reći, izvela nas je gore.

Krećemo se u strogoj koloni, jedno za drugim. Glavni vodiči su na čelu i začelju, a porteri nas prate s obje strane i tako konstantno kontrolišu situaciju. Već nakon prvih 100 m visine svjesni smo težine same situacije i koliko ćemo se do kraja morati dati. Porteri nas tjeraju do posljednje kapi naše moći prije nego što daju pauzu. Filigranskom preciznošću, kroz svoju posvećenost su znali, kada i koliko treba. Svako zastajkivanje i zadržavanje na hladnoći, bez vazduha i pod takvim nagibom, oduzimalo bi više snage. Dok se duga svjetlosna zmija od naših lampi proteže duž predivnog Kiliya, i dok se borimo

Nema pravog spavanja

Na 4700 mnv toliko se teško diše da, kada se okrećete u krevetu, posebno pri naglijem pokretu, odmah ostajete bez vazduha. Dakle, zadišete se i pokušavate jakim udisajima nadomjestiti propušteno i izbalansirati vazduh u plućima. Svaki put sam u takvim situacijama, smirivala srce i pluća neka 2-3 minuta. Druga veoma otežavajuća okolnost je ta, što morate piti do 5 litara vode, što tjera na učestalo mokrenje i prekida spavanje pa pravog sna, takoreći, za tih šest dana i nije bilo.

za svaki udisaj, pomalja se sunce koje nam svojim zracima dokazuje zašto bez njega ne možemo. Ta nova energija koja se u istom trenutku uvukla u sve nas i prostrujala našim žilama, dala nam je novu preporođenu snagu za dalje. Na prvoj bitnoj prolaznoj tački Gilmans (5685 mnv) nakratko uživamo u najljepšem izlasku sunca na svijetu (takvim ga svi opisuju, a ja potvrđujem). Odatle je nevjerovatan pogled na gradove Arušu, Mošu i Najrobi. Na sljedeću tačku Stela (5756 mnv) dolazimo oko 8 sati, a onda uz jak vjetar koji je duvao do 80 km/h, na -20°C, preteškim nogama, sa bolom u mišićima i sa kiseonikom od jedva četrdesetak posto redovne količine izlazimo na vrh Uhuru (5895 mnv). Tada se zaboravlja sve i počinje magija.

MINI GALERIJA

Markiranje na stazi 603

Zahtjev - mentalna snaga

Dolazak na drugu hemisferu, promjena vremenske zone, potreba organizma da se par dana adaptira – za sve to potrebna je energija, a treba je imati za penjanje. Kilimandžaro je izuzetno zahtjevana planina – treba da znaju oni entuzijasti koji mogu na mišice neke situacije „preveslati”. Kilimandžaro vam to neće dozvoliti jer poštuje samo mentalnu snagu. A kako nju steći kada je u pitanju planinarenje? Odgovor je - na što više planina polagati ispit istrajnosti.

Na Uhuri smo ostali nekih 20 minuta, jer pravila nalažu da moramo odmah dolje, zbog moguće visinske bolesti koja je tada česta. Tako umorni, morali smo se bukvalno stropoštat, kako bismo što prije izašli iz zone opasnosti.

Spustili smo se do drugog baznog kampa na 3700 mnnv, koji nam je obezbjeđio sigurnu zdravstvenu zonu, i svi do jednog istog časa zaspali u svojim vrećama. Spavala sam neprekidno 14 sati, u sobi među 24 čovjeka koji su šuškali kesama, hrkali i ispuštali slične “nedozvoljene” zvuke - sve mi je bilo nebitno.

Kada smo se ujutru probudili, shvatili smo da je ipak visina uzela svoj danak - lica su nam bila podbula i blago otečena. Nije nam to smetalo da nazdravimo, uz pjesmu i vino **HAKUNA MATATA**.

Snežana Fatić

Nova ja, planinarska

Kada sam prvi put krenula da se penjem na planinu pitala sam se da li ja to mogu. Sada, poslije mnogo godina pješčenja i planinarenja znam da bez te aktivnosti ne mogu. Tog prvog puta strahovala sam za noge i mišiće. Sada se već bojim za cijeli organizam ukoliko izostane ta motorička i mentalna aktivnost. Moj um se tada pita šta se dešava, moja navika da uveče spremim ranac i štapove kreće sama od sebe, a lagana tuga ako ne idem uvlači se u mene – neko će ići na planine i radostan će se vratiti.

Možda sam za sve ovo vrijeme razvila zavisnost od te radosti.

Inicijacija mi se desila posredstvom divnog profesora Rajka Radulovića, koji je za rekreaciju i fizičko zdravlje populacije Crne Gore učinio mnogo više nego neke institucije. Motiv je bio snažan, bila je to jedna išijalgija koja je morala da se liječi. Ono što sam ja željela, bilo je da mi se bol ne ponavlja. Počela sam prvo sa jogom, zatim sa rekreacijom, pa onda sa pješčenjem. Došle su manje i veće udaljenosti, viša i niža brda, manje naporne i napornije ture. Na tom mom razvojnom putu od osobe koja hoda do planinarke koja se penje na brda i planine prošlo je dosta vremena. U tom međuvremenu upoznala sam dosta ljudi koji dijele istu strast, vodili su nas razni kompetentni vodiči i, nadasve,

upoznala sam Crnu Goru, koju ne bih uopšte spoznala da je nisam premjerila planinarskim štapom i dobrim gojzericama u društvu sa ljudima koji imaju iste aršine.

Planinarski klub Gorica moj je izbor zato što je to ozbiljan klub i odgovorno vođen sa dobrom strategijom tura i njihovim primjerenim tajmingom. Članovi su posvećeni planinari i pješaci, a vodiči sjajni ljudi koji kreiraju uzbudljive i izbalansirane ture otkrivajući nam pritom predivnu Crnu Goru čija se ljepota ne može ni spoznati drugačije već na ovaj način. I tu nam dolazi onaj famozni četvrtak kada se objavljuju ture i ide obavezno zavirivanje u vremensku prognozu. Zoveš prijatelje, idemo li, možemo li

mi to i zaključuješ da idemo i možemo. Lagano uzbuđenje kao pred dačku ekskurziju, ne baš tako neobuzdano, ali svakako sa poraslim nivoom adrenalina. Ako taj hormon može da liječi, mi smo već ponešto izlijekali, tu na stajalištu autobusa.

Jedna važna posljedica veranja po brdima i planinama je upoznavanje prirode, geografije, nastambi i graditeljstva. Na mnogo mjesta iznenadili su me dobro očuvani putevi, utvrde, tvrđave, osmatračnice, stari i po nekoliko vjekova, koje je neko planirao, gradio i njima se koristio zato što se tu živjelo, radilo i radovalo. Na tim istim mjestima sreća sam se sa sopstvenom zabludom da svijet postoji od onog trena kada ga ja otkrijem, a put se stvara onda kada ja njime kročim. Kada te put pustí da ga pređeš i planina da se na nju popneš onda uviđaš svoju majušnu mjeru u vremenu i prostoru. Jednom naučeno, to se znanje ne zaboravlja. Ono postaje filozofija planinara. Ta ljudska mjera dramatično poraste kada pomogneš nekome kome je potrebna pomoć, od one velike, kada se spašavaju životi, do one male, kada otkaže patika, pa svi koji imaju rezervnu pertlu hitaju da je dodaju onome kome treba. Pertla je tu od presudnog značaja. Planinar, ljubitelj vrletne geografije, osoba je koja se

ne zanosi zato što zna poredak stvari u prirodi. Priroda je vazda starija od tebe. Planina je uvijek veća od tebe, vrijeme je za sva vremena pametnije od tebe. Starost, veličinu i pamet elementa shvatiš u trenu. Može to biti onda kada te uhvati kiša iz vedra neba na Sinjajevini, pa do autobusa dođeš potpuno mokar. Ja mokra. Onda se u autobusu presvlačiš ako imaš šta da presvučeš. Ako nemaš, moliš boga da se ne prehladiš, i naučiš zauvijek da je lakše nositi malo teži ranac, nego malo težu upalu pluća. Može i u situaciji kada se zaboraviš da na leđima imaš ranac pa se odbiješ od stijene na koju si se naslonio i kreneš naglavačke, recimo, niz Vasojevički Kom. I skotrljao bi se, ja bih se skotrljala, niz suvu, klizavu busen travu da me jedna jaka ruka nije zadržala. Ta mi je ruka rekla, svaka blesa gleda u nebesa, a pažljivi planinar gleda gdje staje i kako sijeda. Zapamtila sam te riječi dobro.

Priroda je divna i nagrađuje. Priroda i iznenađuje. Na eko katunu Štavna izmeriš pedlja planinu na koju se penješ, i kažeš, lako ću ja to. Šta je to par pedalja – to je samo jedan oveći sipar i nekoliko sati uspona. Ispostavlja se da je sipar sipkiji i klizaviji nego što se pretpostavlja, a onih nekoliko pedalja planine se otegnu kroz umor, znoj, bol u mišićima i kratki dah. Par koraka i stanka,

ali napreduješ. Moje je sjećanje neobično jasno na jedan takav pohod. Strmo, ali se penjemo. Memorijal našoj divnoj planinar-ki Veri Vinček, osmi avgust, na stazi ka vrhu prometno kao na podgoričkom korzou nekada. Neki poranili pa se već vraćaju, mi neki polako, sve po malo i na štap se oslanjajući. Da me neko pitao tada o nagibu, rekla bih devedeset stepeni, zubima sam se za stijenu držala, ali nije, lagala bih, to je samo bio uspon uz pitomiji od dva Koma. Na 2461 metar čeka te crvena metalna kutija, koju su vrijedni planinari napravili, postavili, izolovali, da se potpišeš i udariš pečat na planinarsku knjižicu. Mi neki, na primjer ja, udarila sam na ruku, na doručje, na obraz – kao dijete. Trebalo je izraziti to oduševljenje što sam se popela. Ali, pred kraj uspona, taj osmi avgust nešto se naljutio, nebo je prekrila neka tama, a na nas se bukvalno u trenu spustio oblak. Bili smo na svom privatnom nebu od gustog oblaka i vazduha punog vodene pare. Vrh se više ne vidi, vrh smo mi koji počinjemo polako da provirujemo iz tog privatnog oblaka. Dok sam se oćudila oblaka je nestalo. Tada sam shvatila da može i da ostane. Planina traži poštovanje.

Svaki uspon je uspjeh i pobjeda nad sobom. Radost uma i nagrada za trud. U društvu planinara prava je zaraza aktiv-

nošću disanja i hodanja. Svaka ćelija je zahvalna. Pročišćeni um je zahvalan. Ali, ja sam veoma svjesna da i u tom naporu postoji komfor. Idemo već obilježenim i markiranim stazama, neko ih je pronašao, ispitao i prokrčio da bismo mi mogli tuda bez bojazni hodati, trčati i penjati se. To su divni ljudi entuzijasti, članovi kao i mi, koji promovisu našu divnu zemlju tako što nam je približavaju i omogućavaju da njome hodimo i brodimo. Nadasve, vodiči na našim tura-ma koji su profesionalci raznih profila, pouzdani su i strpljivi i njihove savjete i instrukcije uvijek doslovno poštujem. Oni su odgovorni i brižni, pomažu da izgradimo svijest ljubitelja prirode i svijest o privilegiji koju imamo, a privilegija je višestruka. Mene fascinira mogućnost da nekud stignem i radost tog postignuća sa nekim podijelim. Ulog je samo onaj „navučeni“ um i potreba da čuvamo prirodu da nam duže traje. Da sam ranije planinarski krenula takmičila bih se sa najboljima iz Kluba. Ovako, zadovoljna sam kada im u koloni gledam leđa.

Jedno pitanje na kraju: Kada je popeti se na Vasojevički Kom postalo popeti Vasojevički kom? I ostale planine, vrhove i vrške. Gramatika, braćo i sestre planinari, gramatika me interesuje!

Slavica Perović

Realizacija planinarskih akcija Pk "Gorica" u 2023.g.

Rb	Mjesec	Datum	Naziv	Vodič / Organizator
1	januar	2.01.2023.	Planica -Dečić	Rajko Mičković
2		8.01.2023.	Peuta -Sjenički vrhovi	Milenko Vujošević
3		15.01.2023.	Garač	Dragoljub Krgović
4		29.01.2023.	Kufin -Presjeka - Gluhi do	Aleksandar Marđonović
5		29.01.2023.	6.Zimski uspon na Zekovu glavu - Vukšin marš	KVP Kapetan
6	februar	4.02.2023.	Piperska stijena - Stražište	Edita Files Bradarić
7		4-5.02.2023.	20.Noćni uspon na Subru- Noć punog mjeseca	Pk Subra
8		12.02.2023.	Vežešnik	Mira Kostić
9		19.02.2023.	Goransko, Piva, krplje	Branka Adžić
10	mart	5.03.2023.	Crna planina , krplje	Rajko Mičković
11		5.03.2023.	9. Bjelasički maraton	PK Viskogorci CG
12		12.03.2023.	Gurza -Čukuljeri - Zupci,Rumija	Edita Files Bradarić
13		18.03.2023.	Velje Brdo i Tvrđave	Dragoljub Krgović
14		19.03.2023.	Oko Torača, Bukumirsko jezero, krplje	Edita Files Bradarić
15		26.03.2023.	Rudine -Suka Gruda- Prifte	Tanja Krgović
16	april	8.04.2023	Ptikalj-Labodnica-Hum Orahovski- Korita	Rajko Mičković
17		23.04.2023.	Rumija iz Livara	Rajko Mičković
18		23.04.2023.	Ostros - Donji Murići - Beška	Pavle Bandović
19		30.04.2023.	Vukotica - Ponikivica Brajovića	Cica Jakovljević,R.Mičković
20	maj	1.05.2023.	"Prvomajski uranak" , Popratni do- Veliki Štuoc	Pk Montenegro tim-Nikšić
21		7.05.2023.	Kunak -Ostroške grede-Manastir Ostrog	Božidar Zajović
22		20.05.2022.	7.Pl.pohod Proščenskim planinama	Pk Proščenske planinae
23		20-23.05.2023.	Otok Brač, Hrvatska	Edita Files Bradarić
24		26-28.05.2023.	Orjenski maraton- liga planinskog trčanja	Pk Subra
25	jun	28.06.2023.	Stabna - Kručica - Stabanska jezera,Piva	Branka Adžić
26		4.06.2023.	Kapetanovo jezero -Bodiguz, Moračke planine	Olivera Božanović
27		9.11.06.2023.	25.Susreti balkanskih planinara, Rajac, Srbija	PSK Pobjeda Beograd
28		10.06.2023.	Borkovići-Lojanik, Piva	Branka Adžić
29		19.06.2022.	Smojan, Kučke planine	Rajko Mičković
30		25.06.2023.	Torač Suvi, Kučke planine	Edita Files Bradarić
31	jul	1-2.07.2023.	Vikend na Bukumiru, Đebeza	Klub
32		8-9.07.2023.	Maja Bojs, Prokletije	Radojko Bošković
33		8-15.07.2023.	Visoke Tatre, Slovačka, Poljska	Pk Komovi
34		13-14.07.2023.	46.Memorijal "Gen.D. Jauković"Durmitor	KVP Kapetan, PSCG
35		15-16.07.2023.	Vikend na Bukumiru, Bigeze	Klub
36		22-23.07.2023.	Maja Rops , Bogičevica, Prokletije	Ivan Šćepanović
37		29-30.07.2023.	Dani Gorice na Bukumirskom jezeru	Klub
38	avgust	5.08.2023.	Memorijal na Komovima	PK Kom Andrijevića
39		11-13.08.2023.	Planinski festival, Pljevlja, Ljubišnja	PSCG, KVP Kapetan
40		19-25.08.2023.	Rila -Musala i Vitoša- Ekspedicija Bugarska	KVP Kapetan
41		20.08.2023.	Cmiljevica	Budimir Barjaktarević
42		27.08.2023.	Raklje , Durmitor	Olivera Božanović
43	septembar	2.09.2023.	Korab, Albanija-Makedonija	Blažo Vukčević
44		3.09.2023.	Stazom Veljka Vlahovića, Trmanje	PSCG i dr. Klubovi
45		10.09.2023.	Međeđi vrh, Maganik	Visokogorci CG
46		17.09.2023.	Torna, Sinjavina	Blažo Vukčević
47		23.09.2023.	Ključ, Bjelasica	Rajko Mičković
48	oktobar	1.10.2023.	Gradišnica - Bačko Brdo, Bjelasica	Ivan Šćepanović
49		8.10.2023.	Umovi, Sinjavina	Vlatko Radović
50		16.10.2023.	Unac- Vaganj, Pivska planina	Branka Adžić
51		29.10.2023.	Krstac -Jezerski vrh-Njeguši, Lovćen	Dragoljub Krgović
52	novembar	13.11.2022.	Jovanov vrh - Kučke planine	Rajko Mičković
53		19.11.2023.	Poprat - Suka e Miljcit, Kučka krajina	Edita F. Bradarić
54		26.11.2023.	Kosijeri - Bokovo, Riječka nahija	Pavle Bandović
55	decembar	3.12.2023.	Kufin- Karaula, Buljarica-Petrovac	Edita Files Bradarić
56		9.12.2023.	Kanjon Cijevne -Delaj	Mira Kostić
57		9.12.2023.	Planica, Dinoša	Milena Andrijašević
58		17.12.2023.	Piperska stijena - Stražište, Spuška glavica	Edita Files Bradarić
59		23.12.2023.	Hum Vitojski	Mira Kostić